

TÜRKİYE’DE ZORUNLU EĞİTİM SÜRECİ VE ÖĞRETMEN ADAYLARININ ZORUNLU EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

COMPULSORY EDUCATION PROCESS IN TURKEY AND TEACHERS’ VIEWS ON COMPULSORY EDUCATION

Arş. Gör. Erol KOÇOĞLU*
Yunus Emre AVCI**

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de uygulanmakta olan zorunlu eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini almaktır. Ayrıca bu çalışmada zorunlu eğitime yönelik olarak tarihsel anlamda Türkiye’de 3 Nisan 1920’den itibaren yapılan çalışmalar doğrultusunda araştırma kapsamında, öğretmen adaylarına açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu anketi uygulanmıştır. Çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır. Öğrenci görüşleri iki çalışma kâğıdıyla, altı maddelik yapılandırılmış görüşme formuyla belirlenmiştir. Toplanan formlar içerik analizine tabi tutularak tablolar oluşturulmuş ve veriler tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırma eğitim tarihimizde önemli bir yer edinmiş ve hala gündemde olan zorunlu eğitime yönelik farklı bakış açıları sunmasından dolayı önemli görülmektedir. Araştırma bulgularına göre, eğitimin zorunlu veya gönüllü olmasına ilişkin öğretmen adaylarının %70’i sosyo-kültürel engellerin öğrencileri eğitim hakkında mahrum bıraktığından dolayı eğitimin zorunlu olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının %60’ına göre öğrenciyi nitelikli bir birey, bilinçli bir nesil olarak yetiştirmek ve toplumun eğitim seviyesinin yükseltilmesi 12 yıllık zorunlu eğitimle sağlanabilecektir. Zorunlu eğitimin toplumun eğitim standardını yükseltmede etkisine ilişkin öğretmen adaylarının %70’i toplumda yaşam kalitesini artırması, demokratik tarzının yaygınlaşması gibi nedenlerle zorunlu eğitimin eğitim standartlarını yükselttiğini ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, zorunlu eğitim, öğretmen adayı.

Abstract

The purpose of this study, teachers' views of compulsory education in Turkey is to being implemented. In addition, this study of the historical context for compulsory education in Turkey from April 3 1920, according to studies conducted within the scope of the research, interview form of the preservice teachers were administered open-ended questions. The study used qualitative methods. Student views of two working papers, the six-item structured interview form was determined. Subjected to content analysis and data forms are collected and presented in tables created tables.

History of research and education agenda taken an important place and is still providing its because of the different perspectives it is important for compulsory education. According to research findings, 70% of student teachers with regard to compulsory or voluntary socio-cultural barriers due to students leaving compulsory education should be denied the right to have expressed. Teacher candidates 60% of the student by a qualified individual, as a conscious and to train the next generation 12-year compulsory education will be possible to raise the education level of society. Community education about the effect of raising the standard of compulsory education, 70% of teacher candidates to increase the quality of life in society, for reasons such as compulsory education, the spread of the democratic way of raising educational standards stated.

Key words: Education, compulsory education, preservice teacher.

1. GİRİŞ

Yeni Türkiye kurulurken ve kurulduğundan 3,5 yıl sonra Cumhuriyet ilan edilirken, çok elverişsiz ve olumsuz koşullar altında 11 yıl süren çok ağır savaşlar geçirmiş ve geçirmekte; topraklarının 2/3’ü savaş alanları olmuş ve olmakta, yanmış ve yıkılmakta idi. Nüfusunun 1/5’ini, 3 milyonu aşkın insanın bu alanlarda yitirmiş ve yitirmekte idi. Savaşların yıkımı öylesine korkunç idi ve oluyordu ki, ülkede öğretmen, hekim, eczacı, mühendis, hukukçu, mimar, sanatçı vb. yükseköğretim çıkışlısı hemen hemen kalmamıştı; dahası duvarcı, marangoz, demirci, nalbant, ayakkabıcı, terzi... vb. esnaf bile. Ne hastane, ne okul, ne liman, ne yol, ne yapınak (fabrika) vardı. Ulus yorgun ve yoksun düşmüştü. Nüfusun %80’inden çoğu köylerde, ancak %20’sine yakını kentlerde idi (MEB, 1983). Dönemin Mili Eğitim (Maarif) Vekillerinden İsmail Safa Bey (Özler) ilkokuldan yükseköğretime dek kurumlarının durumlarını saptamak için girişimlerde bulundu. Bunun için, tanınmış kişilerle tanınmış okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerini almak için bir anket yaptırdı; toplanan bilgilere dayanarak şu girişimlerde bulundu:

- Yurdu birer öğretmen okulu bölgelerine ayırdı.
- Eğitim sorunlarını 24 madde altında topladı. Sonradan gerçekleştirilen devrim ve atılımlar, öğretim birliğinin saptanması, okul izlencelerinin düzeltilmesi, ilköğretimin izlenileştirilmesi (programlaştırılması) bu sorunlardandı (Cicioğlu, 1982:337).

Türk Eğitim Sistemi, yapı bakımından Tanzimat’ta ve Cumhuriyet’te olmak üzere iki önemli değişiklik geçirmiştir. 3 Mart 1924’de eğitim alanında ilk yasal devrim gerçekleşti. Türkiye Büyük Millet Meclisi o gün çok önemli üç yasa kabul etti. Bu tarihten itibaren Darülhilafe (Hilafet kapısı) adını almış olan medreseler de kapatılmaya başlandı.

İsmail Safa Bey’in ardından Milli Eğitim Bakanlığı’na Vasıf Bey getirildi. Bu dönemde:

- Medreselerin kapatılmasına başlandı.
- Okullar laikleştirildi.
- Yabancı uzmanlar –özellikle o yıllarda dünyanın en büyük eğitimcisi olan John Dewey- çağrılıp eğitimin planlaştırılması ele alındı.
- Ulusal eğitimin ereği belirlendi: “Yurttaşların, yurdun siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmesine katılacak bir niteliğe ulaştırılması” olarak özetleniyordu.
- Öğretmen okullarının sayılarının artırılmasına başlandı.

Nüfusun 12.000.000 ve zorunlu öğrenim çağındaki çocuk sayısının 1.200.000 –yaklaşık olarak- olduğu belirtildi, okullardaki öğrenci sayısının da 300.000’e yaklaşık olduğu saptandı (Başaran, 2006).

Eğitim, insanlık tarihiyle eşdeğer bir geçmişe sahiptir. Tarihten günümüze gelmiş geçmiş bütün toplumlarda kültürel değerleri meydana getirme sürecinde eğitimin aktarıcı özelliği yadsınamaz. Bugün herkesin bir şekilde parçası olduğu, hayatının belli bir dönemini içinde harcamak zorunda kaldığı, mecburi kamu eğitiminin kökleri 1921 yılında 180 üyenin katılımıyla Maarif Kongresine dayanmaktadır. Bu kongrede Maarif Vekâleti ilk ve ortaöğretim hakkında bir yasa hazırlayarak, eğitim süresi ve kapsamı yeniden düzenlenmiştir. Bu yasayla ilkokullar 6 yıldan 4 yıla indirilmiştir. “Dördüncü yıldan sonra, bir yıl da isteğe bağlı öğretim yapılabilir” şeklinde düzenleme getirilmiştir. Ayrıca çeşitli ihtiyaçlara göre yeni bir ilkokul programı hazırlanmıştır (Ergün, 1997).

Eğitimin yapısal şekli (modeli) konusunda daha önce toplanan Heyet-i İlmîyeler (Bilim Kurulları) arasında bazı farkların olduğu görülmektedir. I. Heyeti İlmîye, eğitim modelinin 4+4+3= 11 şeklinde olmasını isterken, II. Heyet-i İlmîye, ilköğretimin 5 yıl, ortaöğretimin 3+3=6 yıl olmasını istemiştir. Burada kararlaştırılan eğitim modeli uygulamaya konularak, 1997’ye kadar sürdürülmüştür. (Gündüz, 2011).

1973 tarihli *Milli Eğitim Temel Kanunu* ilköğretimi 8 yıl halinde düzenlemiştir ve bu uygulamaya 1981-1982’de deneme halinde başlanmıştır. Buna göre temel eğitim 7-14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsar ve zorunludur. 5 yıllık birinci kademe sonunda ilkokul, 3 yıllık ikinci kademe sonunda temel eğitim diploması (ortaokul) verilir. Haziran 1983’te *Milli Eğitim Temel Kanunu*’nda yapılan değişiklikler ve Ekim 1983’te çıkarılan *2917 sayılı İlköğretim ve Eğitim kanunu* ile getirilen değişiklikler kısaca şöyledir: İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocuklar için zorunludur ve ilköğretim okulları, 5 yıllık ilkokullar ile 3 yıllık ortaokullardan meydana gelir. İlkokulun son sınıfı bitirildiğinde ilkokul diploması, ortaokulun son sınıfı bitirildiğinde ortaokul diploması verilir (Akyüz, 2008: 348).

İlköğretimin “zorunlu” ve “kesintisiz” süresinin uzatılması ve öncelikle sekiz yıla çıkarılması için ilk somut çalışmalara 1973’te başlanmış, Konuyla ilgili bakanlık bünyesinde bir çalışma gurubu oluşturulmuştur. 1981-1982 öğretim yılında üç ilde pilot uygulamaya geçilerek sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulaması yapılmıştır. Ancak bu kesintisizlik mutlak bir zorunluluk dâhilinde değildir. Uygulamanın olumlu sonuçlar vermesiyle 1990’dan sonra sekiz yıllık eğitim çalışmaları hızlandırılmış, aynı zamanda kırsal kesimde fırsat eşitliği sağlamak ve personel yetersizliğini bir ölçüde aşmak için “taşınabilir eğitime” geçilmiştir. Ancak bu geçiş hâlâ pilot uygulama düzeyinde olup ülke geneline yaygınlaştırılmamıştır. Aslında 1973 Tarihli *Milli Eğitim Temel Kanunu*, ilköğretim süresini idealde sekiz yıl olarak düzenlemiş; ancak buna daha planlı, programlı ve aşamalı bir geçiş yapılması önerilmiştir. Bu karar, 1981-82 öğretim yılında deneme olarak uygulanmaya başlanmış ve bu tarihten sonra sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının 200 okulda deneme amaçlı uygulanması kararlaştırılmıştır. 1989-1990 öğretim yılının 2. yarısında taşınabilir eğitim uygulamasına da başlanarak sekiz yıllık eğitimin yaygınlaştırılma çalışmalarına hız verilmiştir.

Tablo 1: Türkiye’de Zorunlu Eğitime yönelik önemli değişiklikler

1921	Zorunlu eğitim dört yıla indirildi. İsteyen bir yıl daha okuyabilir.
1923	Zorunlu eğitimin süresi beş yıla çıkarıldı
1973	Sekiz yıllık eğitime geçme kararı alındı. Deneme uygulamalarına başlandı.
1997	Tüm yurttaki sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçildi.

Türkiye’de 18.08.1997 tarihine kadar zorunlu eğitim ilkokullarda veriliyordu ve süresi beş yıldır. Bu tarihte çıkarılan “İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.03.1988 tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun” başlıklı ve 4306 sayılı kanun ile zorunlu eğitimin süresi sekiz yıla çıkarılmıştır. Bu kanun aynı zamanda ilkokul ve ortaokulları da birleştirmiş, sekiz yıllık eğitim sürecini kesintisiz hale gerektirir. Bu, oldukça uzun süreye yayılan bir dönemdir. Bu dönemin, başlangıcı ilk çocukluk çağını; sonu ergenlik döneminin ilk yıllarını içine almaktadır (Tebliğler Dergisi-2593, 2007).

Türkiye’de zorunlu eğitimin bugünkü şekle gelme sürecinde yapılan çalışmalar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

1921 yılı Maarif Vekaleti Kongresi: İlkokullar altı yıldan dört yıla indirilip, bu dört yıl sonunda bir yıl da isteğe bağlı öğretim yapılacaktı.

3. Milli Eğitim Şurası (2-10 Aralık 1946): 1946 yılında yapılan Üçüncü Milli Eğitim Şurası’nda zorunlu öğrenim süresinin sekiz yıla çıkarılması ilk olarak önerilen bu şura Reşat Şemseddin Sirer’in başkanlığında toplanmıştır.

5. Milli Eğitim Şurası (2-14 Şubat 1953): 5-14 Şubat 1953 tarihleri arasında toplanan Beşinci Milli Eğitim Şurası’nın gündeminde yer alan zorunlu eğitimle ilgili İlköğretim kanun taslağının incelenmesi ve zorunlu ilköğretimin planlanması kararı alındı (MEB,1998).

10. Milli Eğitim Şurası (23-26 Haziran 1981): Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim 10. Milli Eğitim Şurası’ndan başlayıp 15. Milli Eğitim Şurası’na uzanan bir süreçte akademik olarak tartışılmış ve 1971-1972 öğretim yılında pilot uygulaması başlatılarak 1973 yılında çıkan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ilkesi konulmuştur. Bu şura Hasan SAĞLAM başkanlığında toplanmıştır.

12. Milli Eğitim Şurası (18-22 Haziran 1988): Milli Eğitim Şurası’nın gündeminde şu konulara yer almıştır: Ortaokulların ilköğretimle birleştirilerek sekiz yıllık zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması, sınıf geçme yerine ders geçme sisteminin kabul edilmesi, öğrencilerin yönlendirilmesi konularında kararlar alınmıştır (Kaya, 1993).

15. Milli Eğitim Şurası (13-17 Mayıs 1996): 8 yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitim konusu ele alınmıştır (Binbaşoğlu, 1999)

18. Milli Eğitim Şurası (1-5 Kasım 2010): Zorunlu eğitim öğrencilerin yaş grupları ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak; 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi ve 4 yıl ortaöğretim olmak üzere öğrencilere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde 13 yıl olarak düzenlenmelidir şeklinde bir karar ile zorunlu eğitimin süresinin uzatılması öngörülmüştür (MEB, 2010).

1946 yılında yapılan Üçüncü Milli Eğitim Şurası'nda İlköğretimde sekiz yıllık bir eğitime gereksinim duyularak zorunlu öğrenim süresinin sekiz yıla çıkarılması Şura'ca önerildi. Ama bu öneri 1961 yılına kadar dikkate alınmadı. 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, zorunlu öğrenim süresini 7-14 yaşları arasına koyarak 8 yıla çıkardı. Yasa, bu öğrenimin beş yılının ilkokulda, geri kalan üç yılının da tamamlayıcı kurs ve sınıflarda görülmesi zorunluluğunu getirdi. Yasa, aynı anda, ilköğretimi "temel eğitim" olarak da nitelendirdi. Yasanın getirdiği bu zorunlu öğrenimin ilkokul kesimi uygulandı; ama üç yıllık kesimi, bölge okullarının dışında uygulanamadı (Demirtaş, 2011).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 7. ve 22. maddelerinde 1983'te çıkan 2842 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile temel eğitime "İlköğretim" denilerek, "İlköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğrenimini kapsar. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır" şeklinde yapılan değişiklikle ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 3. maddesi 1983'te çıkan 2917 sayılı kanunla yapılan "mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar..." şeklindeki değişiklikle, ilköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocuklara zorunlu kılınmıştır. Fakat, 2917 sayılı kanuna "Ortaokullar, planlı bir şekilde ve yeterli düzeyde yurt sathına yaygınlaştırıldıktan sonra, kanunla ayrıca belirleninceye kadar, ilköğretimin sadece ilkokul bölümü mecburidir" şeklinde Geçici Madde 9 konularak ilköğretimin sadece ilkokul kısmı zorunlu eğitim kapsamına alındı (Sarıkaya, 2004).

Zorunlu eğitim, bir yurttaşın belirtilen bir çağa girince, eğitim kurumlarında belli bir süre öğrenim görmesini zorunlu kılan yasal bir deyimdir. Devletin, her vatandaşını devamla yükümlü kıldığı eğitim süresini ifade eder. Zorunlu eğitim kimi ülkelerde yalnızca ilkokulu içine alırken, kimi ülkelerde de ortaokulu hatta ortaöğretimi tümüyle içine almaktadır. Zorunlu eğitim, belirli bir çağda belirli bir süre eğitim görmeyi içerirken, temel eğitim belli bir düzeyde ve nitelikte eğitimi ifade eder. İlköğretim ise, sistemin yapısal bir kademesidir.

Türkiye’de ilköğretim dolayısı ile zorunlu eğitim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretimin amaç ve görevleri:

- Her Türk çocuğuna, iyi bir yurttaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,
- Her Türk çocuğunu ilgi, yetenek ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

İlköğretim kurumları sekiz yıllık ilköğretim okulları, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ile özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulan okullar ve sınıfları kapsamaktadır. *4306 Sayılı Yasa* gereğince 1997-1998 öğretim yılından itibaren ülke genelinde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmiştir (Gültekin, 1998).

10. Milli Eğitim Şurası'ndan 15. Milli Eğitim Şurası'na kadar geçen zaman süresince üzerinde görüşülen "sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim"i, uygulamaya koyma çalışmaları 55. Hükümet tarafından başlatıldı. Bu amaçla, 55. Hükümet tarafından, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim yasa tasarısı hazırlanarak görüşülmesi için TBMM'ye sunuldu.

1997-1998 öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmesini sağlayan "İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.03.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkındaki 4306 Sayılı Kanun" 18.08.1997 tarih ve 23084 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. 4306 Sayılı Kanun ile 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 9. maddesi ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 23. maddesi "İlköğretim Kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir." şeklinde değiştirildi (Arı, 2002).

Zorunlu eğitim, kavramı eğitim tarihimiz içerisinde değişik isimler altında kullanıla gelmiştir. Bu kavram çerçevesinde gerçekleştirmeye çalışılan öğretim faaliyetlerine dikkat çekildiğinde bu öğretim faaliyetleri ile okul çağı çocuklarına, okuma-yazma, hesaplama becerisi ve iyi insan, iyi vatandaş bilgi ve değerlerinin kazandırılmaya çalıştığı gözlenmektedir. Bir ülke insanın istendik bir takım nitelikleri kazandırmasında okul eğitimi önemli bir yer teşkil etmektedir. Hatta neredeyse eğitim kavramı ile okul kavramının özdeşleştirildiği eğitim anlayışları dahi söz konusu olabilmektedir. Teknolojik gelişmeleri ve buna dayalı kitle iletişim araçlarının yeterince ulaşamadığı yörelerde okul eğitimi isteği de bir başka ölçüde artmakta adeta vazgeçilmez tek yol olmaktadır. Ancak ülkelerin genel gelişmişlik düzeyi, demokratik durumu, coğrafi özellikleri, okul eğitimini ülke içerisine dengeli ve yeterli düzeyde yaygınlaştırılmasında etkili olmaktadır. Belirtilen bu faktörlerin ülkemiz eğitiminde çok büyük ölçüde etkilediği tartışılmaz kabul gören bir gerçektir (Taşdemir, 2012).

Bu çalışmada ülkemizde son 20 içerisinde zorunlu eğitim sürecinde yapılan değişikliklerin, zorunlu eğitimin gelecekteki uygulayıcıları olan öğretmen adayları tarafından nasıl değerlendirildiği

ortaya konulmuştur. Ülkemizde 8 yıllık “kesintisiz” zorunlu eğitim yerine 12 yıllık “kesintili” zorunlu eğitimi getiren yasa teklifi tartışılmaktadır. Her değişim sürecinin kendine göre kolay ve zorlu geçen tarafları vardır. 12 yıllık hatta okul öncesi eğitim de dâhil edilmekle 13 yıllık zorunlu eğitim tüm olanaklar göz önünde bulundurularak ciddi bir hazırlık gerektirmektedir. İlgili bakanlıkların bu değişim sürecinin olumlu ve olumsuz yönlerini dikkate alarak iyi bir süreç yönetimi sergilemesi gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı: Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda zorunlu eğitimin değerlendirilmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Eğitim zorunlu mu olmalıdır yoksa gönüllülük esasına mı dayanmalıdır? Neden?
2. Türkiye’de zorunlu eğitim sizce gerekli midir? Niçin?
3. Size göre zorunlu eğitim Türkiye’de kaç yıl olmalıdır? Neden?
4. Zorunlu eğitim, toplumun eğitim standardını yükseltmede etkili midir? Nasıl?
5. Uygulanmakta olan sekiz yıllık zorunlu eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
6. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir, 8 yıllık zorunlu eğitimde karşılaşılan problemler de dikkate alındığında zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasını nasıl değerlendirirsiniz?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım & Şimşek, 2008:39). Açık uçlu sorularla elde edilen araştırma verileri, betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz yapılırken öğretmen adaylarının görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmada çalışma grubu Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde öğrenim gören ve basit rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilen son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırma için gerekli olan veriler, araştırmacılar tarafından önceden hazırlanan görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanmadan önce Türkiye’de zorunlu eğitim sürecine yönelik literatür taramış ve konu ile ilgili önemli hususlar belirlenmiştir. Uzman kanısı da dikkate alınarak görüşme formu için 6 soru saptanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular çalışma grubunda bulunan 50 öğretmen adayının tamamına sorulmuş, öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar yazılı olarak kaydedilmiştir. Görüşme formunun uygulamasına katılan öğrencilere yöneltilen sorular

ve alınan yanıtlar, içerik analizine tabi tutulmuş ve belirlenen temalar eşliğinde çözümlenerek tablolar halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, öğretmen adaylarının zorunlu eğitime ilişkin görüşleri uygun temalara dönüştürüldükten sonra frekans değerleri bulunmuş ve tablolar halinde sunulmuştur.

3.1. Eğitimin Zorunluluk veya Gönüllülük Durumu

Araştırmaya katılan 50 öğretmen adayından 35’i” *Eğitim zorunlu mu olmalıdır yoksa gönüllülük esasına mı dayanmalıdır? Neden?*” şeklindeki ilk soruya “Evet zorunlu olmalıdır” yanıtını vermişlerdir. Ancak bu yanıtlar incelendiğinde eğitimin zorunlu olması gerektiğine ilişkin ileri sürdükleri görüşlerin farklı olduğu görülmektedir. Bu nedenler aşağıda yer almaktadır.

“Eğitim zorunlu olmalıdır.” yanıtını veren:

- 12 öğretmen adayı zorunlu eğitimin, öğrencilerin okula gönderilmesinin önündeki sosyo-kültürel engelleri ortadan kaldırdığını;
- 8 öğretmen adayı, öğrencinin zorunlu eğitim sayesinde kontrollü gelişiminin sağlanabileceğini;
- 3 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin toplumsal kalkınmaya katkı sağladığını;
- 4 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin öğrenciye istedik davranışlar kazandırmada etkili olduğunu;
- 1 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin öğrenciler arasında sağlıklı iletişim sağlamak için gerekli olduğunu;
- 3 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin öğrencinin kendini tanımasında etkili olduğunu;
- 4 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin öğrenciler arasında gerek ekonomik gerekse kültürel anlamda fırsat ve imkân eşitliğini sağladığını ifade etmişlerdir (**Tablo 2**).

Tablo 2’de “*eğitim zorunlu olmalıdır*” yanıtını veren öğretmen adaylarının görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Eğitim zorunlu olmalıdır; çünkü zorunlu eğitim sayesinde çocuklarının kırtasiye ve okul masraflarını karşılayamayan ailelere ücretsiz eğitim verilerek çocuklarına okuma fırsatı sunulmaktadır.” (G7)

Temalara bağlı olarak öğrencilerin vermiş olduğu yanıtlar gruplandırılarak alt temalar oluşturulmuş ve tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2’de “*eğitim gönüllü olmalıdır.*” yanıtını veren 15 öğrenci sebeplerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Eğitim gönüllü olmalıdır.” yanıtını veren:

- 8 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin bireysel ihtiyaç farklılığını engellediğini;
- 2 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin ailevi ekonomik etkenleri olumsuz etkilediğini;
- 5 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin bireysel tercih ilkesine aykırı olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Eğitimin zorunlu ya da gönüllülüğüne ilişkin görüşleri

1.TEMA: Eğitim zorunlu mu olmalıdır yoksa gönüllülük esasına mı dayanmalıdır? Neden?			
Alt Tema: “Eğitim zorunlu olmalıdır.”	f	Alt Tema: “Eğitim gönüllü olmalıdır.”	f
G.1 Sosyo-kültürel engellerin müdahalesini önleme	12	G.1 Bireysel ihtiyaç farklılığı	8
G.2 Kontrollü gelişim	8	G.2 Ailevi ekonomik etkenler	2
G.3 Toplumsal kalkınma	3	G.3 Bireysel tercih ilkesine saygı	5
G.4 İstendik davranışlar kazandırma	4		
G.5 İletişimde yeterlilik sağlama	1		
G.6 Bireyin kendini tanımasını sağlama	3		
G.7 Fırsat ve imkân eşitliğini sağlama	4		
Toplam	35		15

Tablo 2’de “eğitim gönüllü olmalıdır” yanıtını veren öğretmen adaylarının görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Eğitim gönüllü olmalıdır; çünkü her bireyin ihtiyaç duyduğu şeyler kendine göre değişir, örneğin köydeki çiftçi bir aile çocuğunun kendine yardımcı olmasını ister başka bir ailede, araba tamircisi olan baba, oğlunun vakit geçirmeden yanında çırak olarak işe başlamasını ister” (G1).

“Bence eğitim gönüllü olmalıdır; çünkü zorunlu eğitimin bireyde yaratmış olduğu mecburiyetten katılma duygusu bireyin tercih yapma imkânıyla çelişmektedir” (G3).

3.2.Türkiye’de Zorunlu Eğitimin Gereklik Durumu

“Türkiye’de zorunlu eğitim sizce gerekli midir? Niçin?” sorusuna 35 öğretmen adayı “zorunlu eğitim gereklidir” şeklinde yanıt vermiştir ve gerekçe olarak farklı sebepler belirtmişlerdir. Bu sebepler aşağıda yer almaktadır.

“Zorunlu eğitim gereklidir.” yanıtını veren:

- 5 öğretmen adayı, zorunlu eğitim sayesinde toplumun çağın gereklerine ayak uydurma fırsatı yakaladığını;
- 10 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin toplumun yaşam standardını yükselttiğini;
- 3 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin bireyin yaşam kariyerini desteklediğini;
- 2 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin genç nüfusun eğitimi için iyi bir temel oluşturduğunu;
- 4 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin toplum içerisinde nitelik birey yetiştirmede etkili olduğunu;
- 6 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin toplumda okur-yazar nüfus oranını arttırmada etkili olduğunu;
- 2 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin bireyin temelden ahlaki yönde gelişiminde etkili olduğunu;
- 3 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin yaşadığı ülkeyi, toplumu, değerleri vb. benimsemesine katkı sağladığını belirtmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3’te “Türkiye’de zorunlu eğitim gereklidir” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Zorunlu eğitim bence ülkemizde gereklidir; çünkü zorunlu eğitim sayesinde okula giden öğrenciler, sosyal öğrenme kuramıyla (gözleme ve modele dayalı) insanlara yaklaşım tarzını, insanlarla iletişim şeklini, insanların görüşlerine saygı duyma bilincini kazanırlar” (G7).

Tablo 3’de “Türkiye’de zorunlu eğitim gerekli değildir” yanıtını veren 15 öğrenci bu yanıtının nedenlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Tablo 3: Öğretmen adaylarının zorunlu eğitimin gerekliliğine ilişkin görüşleri

2.TEMA: Türkiye’de zorunlu eğitim sizce gerekli midir? Niçin?			
Alt Tema: “Zorunlu eğitim gereklidir.”	f	Alt Tema: “Zorunlu eğitim gerekli değildir.”	f
G.1 Gelişen dünyaya ayak uydurmak	5	G.1 Bireysel yetenekleri sınırlandırma	5
G.2 Yaşam standardını yükseltme	10	G.2 Yaratıcılığı engelleme	3
G.3 kariyer gelişimini desteklemek	3	G.3 Aileyi ekonomik olarak sıkıntıya sokma	2
G.4 Genç nüfusu eğitmek	2	G.4 Bireyde kendi başına bir şey yapamama kanısı ortaya çıkarma	3
G.5 Nitelikli birey yetiştirme	4	G.5 Hayatın kendisinin eğitim ile eş anlamlı olması	2
G.6 Okur-Yazar oranını artırma	6		
G.7 Ahlaki eğitim alma	2		
G.8 Aidiyet duygusu edinme	3		
Toplam	35		15

“Zorunlu eğitim gerekli değildir.” yanıtını veren:

- 5 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin yetenek anlamında bireyleri sınırlandığı;
- 3 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin bireylerin yaratıcılığını engellediğini;
- 3 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin bireyde kendini yetersiz hissetme duygusu ortaya çıkardığını;
- 2 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin gereksiz olduğunu; çünkü zorunlu eğitim bazı bölgelerde aile içi ekonomik ve kültürel dengeleri sarstığını;
- 2 öğretmen adayı, zorunlu eğitimin gereksiz olduğunu; çünkü hayatın her aşamasının zaten bir eğitim kademesi olduğunu ifade etmişlerdir. (Tablo 3)

“Türkiye’de zorunlu eğitim gerekli değildir” yanıtını veren öğretmen adaylarının cevapları şu şekilde örneklendirilebilir:

“Bence zorunlu eğitimin ülkemizde uygulanması gerekli değildir; çünkü zorunlu eğitim nedeniyle çocuklarını farklı yeteneklerini farklı şekillerde geliştirmek isteyen ailelerin bu isteklerini engelleyerek çocukların yeteneklerini sınırlandığını düşünüyorum.” (G2)

“Okullarımızda ne yazık ki her konu program dâhilinde verilmekte, hatta öğretmenlerin neyi nasıl yapacakları bile kılavuz kitaplarda yazılmaktadır. Şu halde öğrenci önceden belirlenen konuları

tarif edilen yöntemlerle almaktadır. Böylece öğrencilerin yetenekleri hem öğretmen hem de programlar tarafından kısıtlanmış olur.” (G1)

3.3. Türkiye’de Zorunlu Eğitim Süresi ile ilgili Durum

“Size göre zorunlu eğitim Türkiye’de kaç yıl olmalıdır? Neden?” sorusuna 8 öğretmen adayı zorunlu eğitim 5 yıl olmalıdır demiş ve farklı sebepler belirtmişlerdir. Bu sebepler aşağıda verilmiştir.

“Zorunlu eğitimin 5 yıl olmalıdır.” yanıtını veren:

- 5 öğretmen adayı 5 yıllık zorunlu eğitimin bireyin temel becerileri kazanmada yeterli olduğunu;
- 3 öğretmen adayı 5 yıllık zorunlu eğitimin süresinin uzatılmasının birey için zaman israfı olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 4).

Tablo 4’te “Türkiye’de zorunlu eğitim 5 yıl olmalıdır” yanıtını veren öğretmen adaylarının görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Bence zorunlu eğitim ülkemizde 5 yıl olmalıdır; çünkü zorunlu eğitime baktığımızda sadece temel becerilere yönelik kazanımların öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığını görmekteyiz ki bu da 5 yılda çok rahatlıkla öğretilir”(G1).

“Türkiye’de zorunlu eğitimin 8 yıl olmalı” yanıtını veren:

- 7 öğretmen adayı 8 yıllık eğitimin öğrencilerin kendi aralarındaki güven duygusu, birlikte bir şeyler paylaşma, ortak başarı, işbirliği içerisinde öğrenme gibi aktiviteleri yapmada etkili olduğunu;
- 5 öğretmen adayı 8 yıllık eğitim sayesinde öğrenciler ilerde alacakları mesleki eğitimlerine yönelik mesleki rehberliğe olan ihtiyaçlarını gidermede bu sürenin etkili olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 4).

Tablo 4: Öğretmen adaylarının zorunlu eğitimin süresi ile ilgili görüşleri

3.TEMA: Size göre zorunlu eğitim Türkiye’de kaç yıl olmalıdır? Neden?	
Alt Tema: “Zorunlu eğitim 5 yıl olmalıdır.”	F
G.1 Temel becerilerin kazanımı.	5
G.2 Gereksiz yere eğitime ayrılan zaman israfını önlemek.	3
Alt Tema: “Zorunlu eğitim 8 yıl olmalıdır.”	
G.3 Akran grubuna dâhil olup kendisini kabul ettirmek.	7
G.5 Mesleki rehberliğe duyulan ihtiyacın artması.	5
Alt Tema: “Zorunlu eğitim 12 yıl olmalıdır.”	
G.6 Daha nitelikli bireyler yetiştirmek.	13
G.7 Toplumun eğitim seviyesinin artırılması.	8
G.8 Bilinçli bir nesil yetiştirmek.	9
Toplam	50

Tablo 4’te “*Türkiye’de zorunlu eğitim 8 yıl olmalıdır.*” yanıtını veren öğretmen adaylarının görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Bence ülkemizde zorunlu eğitim 8 yıl olmalıdır; çünkü öğrenci bu süre zarfında kendisini ortamlarına dâhil eden arkadaş grubuna kabul ettirerek, onların güvenini kazanarak birlikte çalışma ve gelecek adına plan yapma yeterliliğini kazanmak için zorunlu eğitim 8 yıl olmalıdır.” (G3)

“Türkiye’de zorunlu eğitimin 12 yıl olmalı.” yanıtını veren:

- 13 öğretmen adayı 12 yıllık eğitimin daha nitelikli bireyler yetiştirmede etkili olacağını;
- 8 öğretmen adayı 12 yıllık eğitimin toplumun eğitimin seviyesini arttırmada etkili olacağını;
- 9 öğretmen adayı 12 yıllık eğitimin bilinçli gençliğin temelini oluşturmada etkili olacağını ifade etmişlerdir. **(Tablo 4)**

Tablo 4’te “*Türkiye’de zorunlu eğitim 12 yıl olmalıdır*” şeklinde yanıt veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Ülkemizde zorunlu eğitim 12 yıl olmalıdır; çünkü 12 yıllık eğitim sayesinde birikimli olarak hep üstüne koyarak eğitim alan öğrenciler nerde ne yapacağını bilen, değerlerinin farkında olan, onları koruyan, geleceğe umutla bakan, maddi ve manevi unsurların birey üzerinde gelişiminin bilincine sahip olarak yetişip; toplumdaki bilinçli genç neslin temelini oluşturacaktır.” (G8).

3.4. Zorunlu Eğitimin, Toplumun Eğitim Standardını Yükseltmede Etkilik Durumu

“*Zorunlu eğitim, toplumun eğitim standardını yükseltmede etkili midir? Niçin?*” sorusuna 35 öğretmen adayı “Evet” yanıtını vermişlerdir ve gerekçelerini aşağıda belirtmişlerdir.

“Zorunlu eğitim, toplumun eğitim standardını yükseltmede etkilidir” yanıtını veren:

- 10 öğretmen adayı zorunlu eğitimin toplumun yaşam kalitesini arttırmada etkili olduğunu;
- 10 öğretmen adayı zorunlu eğitimin toplumda demokratik yaşam felsefesine sahip olan birey sayısını arttırmada etkili olduğunu;
- 5 öğretmen adayı zorunlu eğitimin toplum içerisinde bireye verilen değer artmasında etkili olduğunu;
- 5 öğretmen adayı zorunlu eğitimin bireyin temel becerileri öğrenmesi ve kullanmasında etkili olduğunu;
- 5 öğretmen adayı zorunlu eğitimin bireyin hayatına düzen getirdiğini ifade etmişlerdir **(Tablo 5).**

Tablo 5’te “*zorunlu eğitim toplumun eğitim standardını yükseltmede etkilidir.*” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Zorunlu eğitim bana göre toplumun eğitim standardını yükseltmede en etkili faktördür; çünkü zorunlu eğitim sayesinde birey gündelik hayatındaki temel becerileri (okuma, yazma, sayıları

tanıma, hesaplama, vs.) öğrenerek yaşamlarını kolaylaştırırlar. Bu becerilerin de verildiği yerler ilköğretim okullarıdır” (G4).

Tablo 5: Öğretmen adaylarının zorunlu eğitimin, eğitim standardına etkisine ilişkin görüşleri

4.TEMA: Zorunlu eğitim, toplumun eğitim standardını yükseltmede etkili midir? Niçin?			
Alt Tema: “Evet etkilidir”	f	Alt Tema: “Hayır etkili değildir.”	f
G.1 Toplumda yaşam kalitesini artırması.	10	G.1 Toplumsal yaşam alanını sınırlandırma.	5
G.2 Toplumda demokratik yaşam tarzının yaygınlaşması.	10	G.2 Her şeyi devletten bekleme umudunu taşıyanların sayısındaki artış.	5
G.3 Toplumda insana verilen değerlerin artması.	5	G.3 Rehberliğin gönüllülük ilkesiyle çelişmesi.	3
G.4 Temel becerilerin öğrenilmesinin yaygınlaşması	5	G.4 Zorunluluğun kalıcılığa hiçbir etkisinin olmaması.	2
G.5 Planlı yaşamının kavranması.	5		
Toplam	35		15

“Zorunlu eğitim toplumun eğitim standardını yükseltmede etkili değildir” yanıtını veren:

- 5 öğretmen adayı zorunlu eğitimin toplumsal yaşam alanını sınırlandırmaya sebep olduğunu;
- 5 öğretmen adayı zorunlu eğitimin her şeyi devletten bekleme anlayışına sahip olan bireylerin sayısında artışa sebep olduğunu;
- 3 öğretmen adayı zorunlu eğitimin rehberliğin gönüllülük ilkesiyle çeliştiğini;
- 2 öğretmen adayı zorunlu eğitimin kalıcılık anlamında hiçbir etkisinin olamayacağını ifade etmişlerdir (Tablo 5).

“Zorunlu eğitim toplumun eğitim standardını yükseltmede etkili değildir.” yanıtını veren öğretmen adaylarının görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Zorunlu eğitim toplumun eğitim standardını yükseltmede etkili değildir; çünkü zorunlu eğitim, gelişimsel rehberliğin en önemli ilkesi olan gönüllülük ilkesiyle çelişir. Bireyin yaşının küçük olması, kendi kendine karar alamayacağı yaşta olması gibi sebepler gönüllülük ilkesine göre birey adına bir şeyler yapmayı veya karar vermeyi gerektirmez.”(G3)

3.5. Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitimin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

“Uygulanmakta olan sekiz yıllık zorunlu eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna cevap olarak öğretmen adayları 8 yıllık zorunlu eğitim süreçlerindeki deneyimlerinden ve bölümlerine ait öğretim programında almış oldukları *Okul Deneyimi* ve *Öğretmenlik Uygulaması* gibi lisans staj derslerinden gelen birikim ve gözlemlerinden yararlanarak 8 yıllık zorunlu eğitimin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini ifade etmişlerdir. Bu konuda:

- 14 öğretmen adayı, “Sekiz yıllık zorunlu eğitimin olumlu yönü” birey açısından planlı yetişmede etkili olduğunu “Sekiz yıllık zorunlu eğitimin olumsuz yönünün” ise uzman öğretmen eksikliği olduğunu;
- 15 öğretmen adayı, olumlu yönünün bireyin hayata farklı bakış açılarıyla bakmasında etkili olduğunu, olumsuz yönünün ise ailenin ekonomik anlamda yükünün artmasına neden olduğunu;
- 6 öğretmen adayı, olumlu yönünün çocuk istismarını ve çocukların yasa dışı faaliyetlerde kullanımının önlenmesinde etkili olduğunu olumsuz yönünün ise günümüz Türkiye’inde diplomalı işsiz furyasının temelini güçlenmesine sebep olduğunu;
- 10 öğretmen adayı, olumlu yönünün cinsiyet ayrımına dayalı olarak okula göndermenin önündeki engelleri ortadan kaldırılmasında etkili olduğunu, olumsuz yönünün ise okulların 8 yıllık zorunlu eğitim verecek teknik ve donanım olarak yetersiz olduğunu;
- 5 öğretmen adayı, olumlu yönünün kimsesiz ve yoksul çocuklara fırsat ve imkân eşitliği sağlayarak eğitimlerini daha da ilerletmelerinde etkili olduğunu, olumsuz yönünün ise istediğini istediği zaman yapan birey değil; İstenileni istenilen zamanda yapmak zorunda olan bireylerin yetiştirilmesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir (**Tablo 6**).
- Görüşme formunda yer alan soruya sekiz yıllık zorunlu eğitimin hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğunu belirten 50 öğretmen adayının görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Sekiz yıllık zorunlu eğitim ile ilgi bu soruya hem olumlu hem de olumsuz yönden bakılmasını gerektiği düşüncesindeyim. Bence 8 yıllık zorunlu eğitimin en önemli yönü maddi durumu iyi olmayan ancak okumak için içsel anlamda güdü düzeyi yüksek olan bireylere devletin yasal olarak onlara tanıdığı bu hak sayesinde okuma imkânlarına kavuşmalarıdır. Bu süre zarfındaki eğitimin olumsuz yönü ise çocuğun kendi kendine karar alma mekanizmasını veya güvenini kaybederek “Öğretmenim böyle istedi; Öğretmenimin sözünden çıkamam çıkarsa bana kızar; Ben bilmem. Öğretmenime sormalyım” şeklindeki ifadelerin bireyi başkalarına bağlı olarak yaşamasına neden olduğu düşüncesindeyim”(G5) .

Tablo 6: Uygulanmakta sekiz yıllık zorunlu eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşler

5.TEMA: Uygulanmakta olan sekiz yıllık zorunlu eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?		
Alt Tema: “Olumlu yönleri”	Alt Tema: “Olumsuz yönleri”	f
G.1 Eğitsel anlamda planlı yetişme.	G.1 Uzman öğretmen eksikliği	14
G.2 Bireyin hayata bakış açısı ile ilgili yaratıcılığının artması.	G.2 Ailenin ekonomik anlamda yükünün artması	15
G.3 Çocuk istismarını ve çocukların yasa dışı faaliyetlerde kullanımının önlenmesi.	G.3 Diplomalı işsizliğin temelini güçlendirme.	6

G.4 Cinsiyet ayırımına dayalı olarak okula göndermenin önündeki engelleri ortadan kaldırma.	G.4 Okulların teknik ve donanım olarak yetersiz olması.	10
G.5 Kimsesiz çocuklara fırsat ve imkân eşitliği sağlamak	G.5 Başkalarına sürekli bağlı olarak yaşayan bireylerin yetişmesi.	5
Toplam		50

3.6. Zorunlu Eğitimin 12 Yıla Çıkarılması Durumu

“Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir, 8 yıllık zorunlu eğitimde karşılaşılan problemler de dikkate alındığında zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasını nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna 30 öğretmen adayı olumlu cevaplar vermiştir.

Türkiye’de zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile ilgili çalışmaların olumlu yönde değerlendiren:

- 5 öğretmen adayı bu sayede toplumun yaşam standardının daha da yükseleceğini;
- 3 öğretmen adayı toplumun eğitim ve kültür düzeyinin yükseleceğini;
- 7 öğretmen adayı bu sayede atanamayan öğretmen adaylarının atanma şansı yakalayacağını;
- 5 öğretmen adayı bu sayede Planlı ve kontrollü eğitimin çocukları zararlı ortamlardan uzak tutacağını;
- 3 öğretmen adayı bu sayede çok fazla okul değişikliğinden kaynaklanan oryantasyon probleminin azalacağını;
- 7 öğretmen adayı bu sayede eğitim, öğrenme, okuma ve yazma gibi kavramların birey için bir alışkanlık haline geleceğini ifade etmişlerdir (**Tablo 7**).

Tablo 7: Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri

6. TEMA: Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile ilgili çalışmalar yürütülüyor, 8 yıllık zorunlu eğitimde karşılaşılan problemler de dikkate alındığında zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasını nasıl değerlendirirsiniz?			
Alt Tema: “Olumlu değerlendirme”	f	Alt Tema: “Olumsuz değerlendirme”	f
G.1 Yaşam standardının yükselmesi.	5	G.1 Birey için zaman kaybı olarak görülmesi.	6
G.2 Eğitim ve kültür düzeyinin yüksek, bir toplum olması.	3	G.2 Eğitim kurumlarının donanım olarak buna hazır olmaması.	5
G.3 Atanamayan öğretmenlerin atanma şansının yükselmesi.	7	G.3 Dershanelere olan bağımlılığın daha da artması	3
G.4 Planlı aralıksız eğitimin çocukları zararlı ortamlardan uzak tutması.	5	G.4 Bireyin sosyal yaşam etkinliklerini ve süresini kısıtlaması.	3
G.5 Çok fazla okul değişikliğinden kaynaklanan oryantasyon probleminin azalması.	3	G.5 Yöneltilme ve gönüllülük yerine yönlendirmenin artması.	3
G.6 Eğitim, öğrenme, okuma ve yazma gibi kavramların birey için bir alışkanlık haline gelmesi.	7		
Toplam	30		20

Tablo 7’de “Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasını olumlu buluyorum.” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Türkiye’de şu anda gündemde olan zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasıyla ilgili çalışmalarını olumlu buluyorum; çünkü bu eğitimin bu süreye çıkarılması çocuğun önündeki en büyük zorluklardan biri olan her aşamadan sonra okul seçme, gittiği okula uyum sağlama problemleri yok denecek kadar azalacağını düşünüyorum” (G5).

Türkiye’de zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile ilgili çalışmaların olumsuz yönde değerlendiren:

- 6 öğretmen adayı bu durumun birey için zaman kaybı olacağını;
- 5 öğretmen adayı eğitim camiasının donanım olarak buna hazır olmadığını;
- 3 öğretmen adayı hafta içi okula hafta sonu dershaneye gitme kültüründen dolayı dersanelere olan bağımlılığın artacağını;
- 3 öğretmen adayı bireyin sosyal anlamda yaşam alanının sadece okulla sınırlı kalacağını;
- 3 öğretmen adayı yöneltme ve gönüllülük ilkeleri yerine yönlendirme ilkesinin eğitimde yer alacağını ifade etmişlerdir (Tablo 7).

Tablo 7’de “Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasını olumsuz buluyorum.” yanıtını veren öğrencilerin görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

“Türkiye’de şu anda gündemde olan zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasıyla ilgili çalışmalarını olumsuz olarak değerlendirmem gerektiği düşüncesindeyim; çünkü bu eğitimin bu süreye çıkarılması 8 yıllık zorunlu eğitimin uygulandığı ülkemizde hala birleştirilmiş sınıflarla ders yapılan okullarımızı düşündüğümde uygulama 12 yıla çıkarıldığında artık bütün bir okula aynı anda geniş bir sınıfta ders yaptıracaklarını düşünmüyorum değilim” (G5).

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Eğitimin zorunlu veya gönüllü olmasına ilişkin öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu sosyo-kültürel engellerden dolayı “eğitim zorunlu olmalıdır” demiştir. Bu şekilde düşüncelerinin sebebi, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde “kız çocuklar okula gönderilmez.” anlayışının zorunlu eğitimle ortadan kaldırılabileceği düşüncesi olabilir. Zorunlu eğitimle birlikte öğrencilerin okula kayıt oranlarında bir artış görülebilir; fakat Eğitim İzleme Raporuna göre devamsızlık oranlarında artış gözlemlenmiştir (ERG, 2009). Okula kayıt oranının zorunlu eğitimle arttırılması, beraberinde okula isteksiz olarak gelen öğrenci sayısını ve buna bağlı olarak devamsızlık oranını arttırabilir. Bu sebeple zorunlu eğitime ek olarak okula devamsızlık durumu uygun ve uygulanabilir yaptırımlarla engellenmelidir veya okullar öğrenci ve veliler için daha cazip yerler haline getirilmelidir.

Öğretmen adaylarının çoğunluğu, “Zorunlu eğitim toplumun eğitim standardını yükseltmede etkilidir.” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Eğitimin zorunlu olması tüm okul çağına gelmiş çocukların (gönüllü veya gönülsüz) okula devam mecburiyetine tabi tutulması demektir. Bu duruma okula gelmek istemeyen öğrenciler okuldan kaçma, devamsızlık veya okula karşı fobi oluşma gibi istenmeyen durumlarla tepki gösterebilir. Aynı zamanda okula gelmek istemeyen öğrenciler sınıf iklimini olumsuz etkileyebilir ve sınıf mevcudunu arttırarak okul kaynaklarının kullanımını daha da güçleştirebilirler.

Zorunlu eğitimin süresine ilişkin öğretmen adaylarının yarısından fazlası öğrencilerin nitelikli bir birey, bilinçli bir nesil olarak yetiştirilmesi ve toplumun eğitim seviyesinin yükseltilmesi için “zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması” görüşünü savunmaktadır. Fakat öğretmen adaylarının 8 yıllık eğitimin olumsuz yönlerine ilişkin ifadelerinde, okulların teknik ve donanım olarak yetersizliği, uzman öğretmen sayılarındaki eksiklik ve ailelerin ekonomik olarak yükünün artması yer almaktadır. Bu durumda 8 yıllık eğitim için yetersiz olan koşullarda (eksik donanım ve uzman öğretmen azlığı) ve 8 yıllık zorunlu eğitimin ailelere getireceği külfetten bahsedildiği halde 12 yıllık zorunlu eğitimin, öğretmen adaylarının çoğunluğu tarafından talep edilmesi çelişkili bir durumdur. 12 yıllık zorunlu eğitime geçildiği takdirde Milli Eğitim Bakanı’nın 16 Mart 2012 tarihli konuşmasına göre hali hazırda eğitim-öğretimin aksamaması için 40 bin kadrolu öğretmene ihtiyaç vardır; fakat okullaşma oranının arttırılmasına bağlı olarak ideal manada 126 bin olan öğretmen ihtiyacı 12 yıllık zorunlu eğitimle birlikte 170 bine çıkacaktır (MEB, 2012). Buna ek olarak 12 yıllık zorunlu eğitimle birlikte okul binası ve araç-gereç ihtiyacındaki artış da kolaylıkla fark edilebilir. Her koşulda verilmesi istenen zorunlu eğitimin aniden alınmış kararlar yerine plan dâhilinde tasarlama, hazırlama-hazırlanma, uygulama ve değerlendirme süreçlerinden geçmesi ve pilot olarak uygulanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2008). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Arı, A.(2002). *İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Normal, Taşımali ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması)* Milli Eğitim Dergisi. Sayı:153-154.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Ekinoks Yayınevi.
- Binbaşoğlu, C. (1999). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Bilimleri Tarihi*. Ankara: Tekişik Yayıncılık.
- Cicioğlu, H. (1982). *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim*.
- Demirtaş, Z. (2011). Gelişim Dönemleri ve Özellikleri Açısından Zorunlu Eğitim. *Eğitime Bakış Dergisi*.(21), 25-30.
- ERG, (2009). Eğitim Reformu Girişimi. *Eğitim İzleme Raporu 2009 Basın Paketi*.16 Şubat 2012 tarihinde erişilmiştir. <http://www.daplatform.com/images/ERG.pdf>
- Ergün, M. (1997). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*. Ankara: Ocak Yay.
- Gültekin, M. (1998). *Türkiye ve Avrupa Birliği’ne Üye Bazı Ülkelerde Zorunlu Eğitim*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Gündüz, M. (2011). Zorunlu ve Kesintisiz Eğitimin Kısa Tarihi, *Eğitime Bakış Dergisi*(21), 3-10. <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/16032012SamanyoluHaberGunlukProgramDesifresi.pdf>
- Kaya, Y. K. (1993). *İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış. Eğitimde Model Arayışı*. İkinci Baskı. Ankara: Set Ofset Matbaacılık.
- MEB (1983). *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*. İstanbul: MEB yayınevi.
- MEB (1998). *Mili Eğitim Şuraları (1939-1996)*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB (2010). *18. Milli Eğitim Şurası*.23 Şubat 2012 tarihinde erişilmiştir. http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2010/ttkb/18Sura_kararlari_tamami.pdf

- MEB (2012). *Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer'in 16.03.2012 Tarihinde Samanyolu Haber Günlük Programında Abdullah Abdulkadiroğlu'na Verdiği Röportajın Deşifresi*.20 Mart 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Sarıkaya, G. (2004). *Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Eğitimde Reform Ders Ödevi*. Ankara: Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).
- Şeker, H. (1993). *İlköğretim Okulu Programlarının Değerlendirilmesi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Taşdemir, M. (2012). *Birleştirilmiş Sınıflarla Öğretim Öğretmen El Kitabı*. Ankara: PegemA A Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.